

р. 36—50; A revolutionary nationalist declaration? Mykola Mikhnovskiy's Samostiina Ukraina // East European Quarterly, 1999, vol. XXXIII, N 3, p. 371—84; Infusing Gerontology into Grades 7—12 Social Studies Curricula // The Gerontologist (Washington), 2002, vol. 43, N 3, p. 387—91 (у співавт.); Teaching about older people in the social studies curriculum — the participation in government class // The Social Studies (N. Y.), 2003, vol. 94, N 2, p. 53—57 (у співавт.); Orthodox Church divisions in newly independent Ukraine, 1991—1995 // East European Quarterly (Boulder, CO), 2007, vol. XLI, N 3, p. 305—22; Revolution as a theme in teaching twentieth-century global history // World History Connected (Champaign, IL), 2007, vol. 4, N 2, p. 1—6; The Ukrainian Autocephalous Orthodox Church // Eastern Christianity and the Cold War / Ed.: L. Leustean. N. Y., 2010, p. 156—72.

Літ.: Свобода (Джерсі Ситі; Н.-Й.), 1982, 8 квіт., р. LXXXIX, ч. 66, с. 4; Directory of history departments, historical organizations, and historians in the United States and Canada. Washington (DC), 2006, р. 224; Новообрані члени НТШ-А // Бюлетень Наукового Товариства ім. Шевченка у США. Н.-Й., 2011, ч. 31 (47), с. 42.

Юрій Ковалів

ВАСИЛІЯНИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА (Чин святого Василя Великого, ЧСВВ) — греко-католический монашій чин (орден). Перші чернечі спільноти, котрі жили згідно з уставами св. Василя Великого, почали виникати на християн. Сх. ще у IV ст. Після прийняття християнства у Київській Русі чол. правосл. монастирі засновано і на укр. землях. *Берестейська унія 1596* дала поч. унійному чернецтву. 1617 у Новоградку відбулася рада духовних осіб (капітула), в якій взяли участь представники п'яти чол. монастирів Київської унійної митрополії, де було прийнято рішення про утворення Литовського об'єднання гр.-католических монастирів (конгрегації) Пресв. Трійці. Цією подією започатковано дії Василіянського чину. Після приєднання до унії на зламі XVII—XVIII ст. трьох зх. укр. правосл. єпархій кількість унійних монастирів у Речі Посполитій істотно зросла. Замоїський собор 1720 ухвалив рішення про об'єднання монастирів Львівської, Перемишльської, Володимирської, Луцької і Холмської єпархій в окр. об'єднання (конгрегацію), котра була б незалежною від Литовської. 1739 це рішення було реалізоване завдяки утворенню Руської конгрегації Покрову Пресв. Богородиці. У 1743 на Дубненській раді духовних осіб (капітулі) оби-

дві конгрегації об'єдналися у єдиний Чин св. Василя Великого.

Після поділів Речі Посполитої василіян. монастирі опинилися в кордонах *Росії* та *Австрії*. До серед. XIX ст. усі монастирі ЧСВВ на території Рос. імперії було ліквідовано, а 1872 перестав існувати ост. гр.-католический монастир у межах Царства Польського, напівавтоном. утворення у складі Росії. Лише в

Австрійській монархії монастирі василіян продовжували існувати. На 1867 в *Галичині* функціонувало 14 монастирів. Завдяки пропозиції єзуїтів 1882 було здійснено т. зв. Добромільську реформу, що мала на меті оновити Василіянський чин у Галичині. Впродовж першої пол. XX ст. кількість монастирів василіян у Галичині, а також на *Закарпатті* істотно зросла. Водночас виникають спільноти і на поселеннях — в *Канаді*, США, Бразилії й Аргентині. Нині у світі є десять провінцій ЧСВВ (Україна (2), *Польща*, *Словаччина*, Угорщина, Румунія, США, Канада, Аргентина і Бразилія). З 2012 очолює василіян протоархиман. Генезій Віомар, осідок якого у Римі.

Зацікав. науковців НТШ історією укр. василіян і ЧСВВ взагалі сягає кін. XIX — поч. XX ст. Насамперед варто відзначити дослідження *Ю. Сідинського*, *М. Петрова*, а також василіянина *А. Крижановського*.

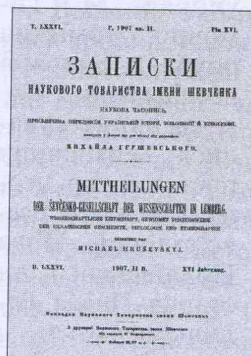
Ю. Сідинський, наук. зацікав. якого головно стосувалися історії *Поділля*, опубл. у 1890—91 на стор. „Трудов Подольского епархіального историко-статистического комитета“ ґрунтовне дослідження „Матеріали для історії монастирей Подольской епархії“ як істор. каталог чернечих осередків, розташованих на Поділлі. Під час його підгот. дослідник використав великий масив неопубл. джерел. Водночас на стор. „Записок НТШ“ Ю. Сідинський надрукував низку рец. на праці, що були присвячені історії правосл. та унійного чернецтва й опубл. у рос. церк. період. вид.

Цікавився історією ЧСВВ також київ. дослідник М. Петров. Упродовж 1870—72

на стор. ТКДА він опубл. розлоге дослідження „Очерк истории Базиліанскаго Ордена в бывшей Польше“, у якому, спираючись на широкий комплекс неопубл. джерел із митрополичого та монастирських архівів, висвітлив минуле ордену — від його заснування до кін. XVIII ст. М. Петров виділяв два етапи в історії чину: до і після Замойського собору 1720. Осн. увагу вчений приділяв інституційній історії ордену, а також його осв. та місіонер. діяльності. Як продовження цієї теми 1870 на стор. „Волинских епархиальных ведомостей“ він опубл. ст. „О внутреннем состоянии Базиліанскаго ордена в XVIII вѣкѣ“. Монастирям Холмської єпархії присвячено публікацію „Забытыя иноческія обители (Монастыри Холмскій і Замостьскій в общей судьбѣ русско-униатскаго монашества)“, у якій висвітлено історію чернечих осередків у Холмі та Замості. Значну цінність для дослідників становить також підгот. М. Петровим до друку розвідка консультора Руської провінції ЧСВВ Луки Сульжинського „Краткія извѣстія о положеніи базиліанскаго ордена и разных переменах в его управленіи от 1772 г. до 1811 г.“, у якій описано стан *василіянських монастирів* у Рос. імперії.

Наприкін. XIX — на поч. XX ст. у „Записках НТШ“ опубл. док-ти, виявлені в бібліот. і архів. збірках, у т. ч. й монастирських. Першим і тривалий час єдиним ченцем ЧСВВ, який друк. на стор. „Записок НТШ“, був А. Крижановський. Дві його джерельні публікації, що були підгот. до друку спільно з *М. Грушевським*: „Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арцибіскупом львівським Яном

пуці та Кристинополі. 1904 А. Крижановський опубл. також короткий замітку „Руська „кройника“ з XVII в.“, де вмістив нотатки невід. крехівського ченця, записа-

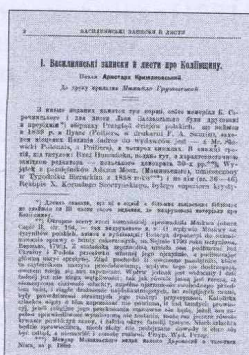

ні на стор. рукопис. „Лимонаря“, що зберігався у б-ці Крехівського монастиря. Результатом опрацювання *І. Шпитковським* мат-лів, отриманих від *О. Чоловського*, стала публікація „Матеріали до історії Коліївщини. Мемуар Ігнатія Филиповича“ (1922). У дод. до неї вміщений фрагмент із записів багаторічного ігумена Підгорецького монастиря Ігнатія Филиповича, які стосуються подій в Умані. Натомість з книгозбірні Оссолінських походить лист гетьмана *Петра Дорошенка* до ченців Крехівського монастиря (1672), який виявив *Ф. Голітчук* і опубл. у „Записках НТШ“ (1907).

На поч. XX ст. василіян. проблематику висвітлював у своїх дослідженнях *В. Щурат*. 1908 підгот. до друку брошуру, присвячену історії монастиря св. Онуфрія у Львові, а в „Записках НТШ“ опубл. два док-ти до історії Коліївщини: лист корсунського коменданта *В. Суходольського* із Корсуня (1766), а також фрагмент хроніки Підгорецького монастиря (1768).

У міжвоєнний період василіян. проблематику вивчав *І. Крип'якевич*. У „Записках ЧСВВ“ (1926) він опубл. каталог середньовічних монастирів Галичини, що включав 57 чернечих осередків і став продовженням каталогів, опубл. в XIX ст. *Е. Коссаком* і *Ю. Никоровичем*. У „Записках НТШ“ надрук. рец. вченого на розвідку *Я. М. Гіжицького* (Волиняка), присвячену історії василіян в Овручі.

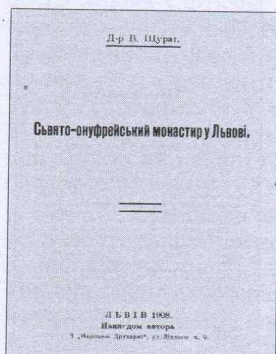
Водночас серед численних і різних за тематикою праць *І. Огієнка* вагоме місце займають дослідження з історії укр. чернецтва. Однією із найважливіших на цю тематику є монографія „Фортеця православія на *Волині* — Свята Почаївська Лав-

Прохніцким“ (1902) та „Василіянські записки і листи про *Коліївщину*“ (1904), — стали результатом пошуків молодого дослідника в б-ках монастирів у Красно-

ВАСИЛІЯНИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ НТШ

ра“ (1961), у якій висвітлено також василіян. період в історії монастиря. Натомість 2002 у Києві вийшла друком кн. „Українське монашество“, у якій її автор-

упоряд. М. Тимошик помістив опубл. в еміграції дослідження *І. Огієнка*, що стосувалися визначних постатей укр. чернецтва Анни Всеволодівни, Йова Почаївського та старця Паїсія Величковського, і неопубл. рукопис.

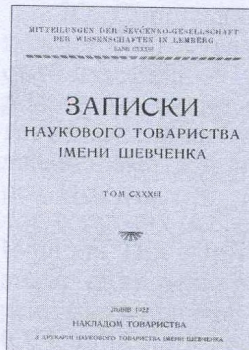
пр., присвяченої чернечому життю на укр. землях, виявлений в архіві дослідника у Канаді. Про діяльність василіян. друкарень у *Вільні*, Супраслі, Уневі та Почаєві мовиться в „Історії українського друкарства. Історично-бібліографічний огляд українського друкарства XV—XVIII в.в.“, яка з'явилась у Львові 1925 стараннями НТШ. Того самого року у „Записках НТШ“ дослідник опубл. ст. „Початок друкарства в Уневі“, де намагався з'ясувати час заснування унівської типографії та її перші друки. У пр. „Українська літературна мова XVI ст. і український Крехівський Апостол“ (1930) вчений детально описав визначну укр. рукопис. пам'ятку, яку виявив *Й. Болян* 1925 у б-ці Крехівського монастиря.

Серед чл. НТШ найбільший внесок у дослідження історії Василіян. чину зробили самі василіяни: *Й. Скрутень*, *Р.-С. Лукань*, *А. Великий*, *М. Ваврик*, *М. Войнар*, *І. Патрило*, *А. Пекар* та *І. Назарко*. 1931 першим з-посеред ченців ЧСВВ обрано д. чл. НТШ *Й. Скрутня*, одного із співзасн. та першого ред. „Записок ЧСВВ“. На стор. цього часоп. він опубл. низку статей, присвячених історії василіян, насамперед джерелозн. характеру, зокрема, „Синопись“ Пліснесько-Підгорецького монастиря“ (1924—28) і „Життеписи василіян. (Віомок з рукописного збірника митр. *Льва Кишки*)“ (1924—32). Як наслідок акт. архів. пошуків у Львові і поза його межами вчений присвятив низку публікацій *св. Йосафатові Кунцевичу*: „Перший життепис *св. Йосафата*“ (1925—28), „Два життеписи *св. Йосафата*“ (1927), „Relacya o zamordowaniu bł. Józafata“ (1930). Натомість у ст. „Бібліотека львівських ОО. Ва-

силіян“ (1925—28) *Й. Скрутень* висвітлив історію цієї б-ки, а також коротко схарактеризував її збірки.

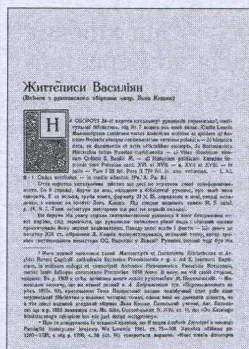
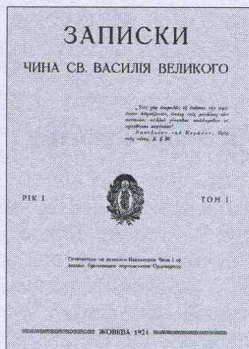
Заслугують на дослідн. увагу праці чл. НТШ *Р.-С. Луканя*. Найважливіші з них: „Монастир ЧСВВ у Підгорі“ (1931), „Василіянський монастир в Дрогоєві в Перемишльському повіті“ (друк. 1932?), „Початки Добромильських василіян“ (1933), „Василіянські монастирі в Станиславівській епархії“ (1936), „Василіянські монастирі Львівської епархії“ (1937), „Василіянські монастирі на *Покутті*“ (1938), „Про василіянські монастирі в Україні“ (1942), „250-ліття побуту оо. Василіян у *Жовкві*“ (1942) і т. д.

Одним із найвидатніших василіян. істориків вважають *Атанасія Великого*, який 1949—79 був гол. ред. „Записок ЧСВВ“. З-поміж 12-ти серій докт-ів дві безпосередньо стосувалися історії Василіян. чину: „S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Beatificationis et Canonisationis“ (1952—67), присвячена беатифікаційному і канонізаційному процесам *Йосафата Кунцевича*, а також „Litterae Basilianorum“ (1979). *А. Великий* підгот. також кілька мат-лів, присвячених поч. етапу історії ЧСВВ. Зокрема, 1949 він опубл. ст. „*Йоан В. Рутський* на роздоріжжі (1603—1608)“, а 1967 разом із *М. Солов'єм* — книжку, присвячену життю і діяльності *Й. Кунцевича*. Історію Василіян. чину висвітлив учений і в 9-томному вид. „3 літопису Християнської України. Церковно-історичні радіолекції з Ватикану“ (1968—77). У груд. 1953 на конференції НТШ у Римі, присвяченій 700-й річниці коронації *Данила Галицького*, виступив із доповіддю „Проблема коронації *Данила*“, яку 1954

опубл. в „Записках ЧСВВ“, а 1955 — у „Записках НТШ“. 1966 у „Записках НТШ“ надрук. ст. *А. Великого* „Релігія і церква — основні рушії української історії“.

До видатних василіян. істориків ХХ ст. належить також М. Ваврик, автор науково-популяр. нарисів історії василіян. монастирів у Галичині „По василіянських

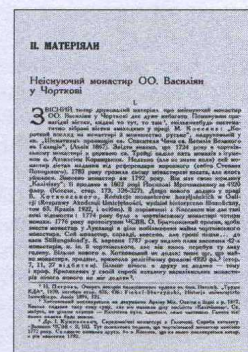
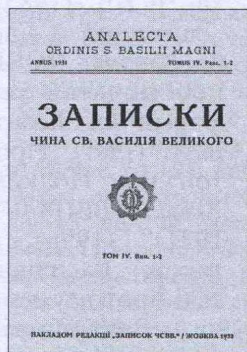

монастирях“ (1958), пр. „Нарис розвитку і стану Василіянського Чина XVII—XX ст. Топографічно-статистична розвідка“ (1979), у якій викладено історію ордену в ранньомодерний період, а також вміщено численні дод. стат. характеру. Писав статті до краєзнавчо-мемуарних збірників окр. регіонів України, які з'явилися у діаспорі, у т. ч. у межах „Українського архіву“, котрий видавало НТШ („Василіянські монастирі на галицькому Поділлі“ (1960), „Василіянські монастирі в Перемиській землі“ (1961), „Василіянські монастирі в Тербовельщині“ (1968), „Історичний нарис чернечого життя і василіянські монастирі на *Бойківщині*“ (1980), „Серед шибів і рафінерій. Святотроїцький монастир у *Дрогобичі*“ (1986). М. Ваврик був гол. ред. „Записок ЧСВВ“ (1963—79), де опубл. велику кількість наук. праць із церк. історії. Зокрема, на підставі нотаток, зроблених у 1930-х рр. в архіві Лаврівського монастиря, він опубл. на стор. часоп. джерелозн. ст. „Лаврівська хроніка (1771—1882)“ (1954) і „3 Лаврівського дипломатя“ (1961). На підставі зазначених мат-лів учений підгот. ще низку публікацій, які стосуються різних аспектів діяльності Василіян. чину в Галичині. Зокрема, 1958 опубл. ст. „До історії василіянських капітул у Галичині в XVIII—XIX ст.“ про перебіг провінційних капітул, що відбулися упродовж 1776—1878, а в 1971 — „De studiis philosophico-theologicis in Provincia Rutheno-Ucraina Ord. Basiliani s. XVIII eorumque manualibus“, де охарактеризовано осн. василіян. філос. і теологічні студії, а також підручники, на підставі яких навчалися майбутні ієромонахи ЧСВВ. Упродовж багатьох років

М. Ваврик збирав бібліографію до історії власного чину. Результатом цього стала публікація бібліограф. огляду історії ЧСВВ за 1935—70 (1958, 1971).

Вагомий внесок в історію Василіян. чину зробив також М. Войнар. У своїй першій монографії „De regimine basilianorum ruthenorum“ він представив систему управління ордену впродовж XVII—XIX ст. Значну увагу у цій праці приділено висвітленню взаємин ченців Василіян. чину з кійв. митрополитами та місцевими єпископами. Системі управління ЧСВВ присвячено також публікації „De Capitulis Basilianorum“ (1954), „De protoarchimandrita basilianorum. 1617—1804“ (1958), „De Archimandritis Basilianis in Metropoli Kioviensi (1617—1882)“ (1972). Крім того, М. Войнар 1974 у „Записках ЧСВВ“ опубл. статті, присвячені різноманітним аспектам діяльності василіян: „Basilian Seminaries, Colleges and Schools“, „Basilian Scholars and Publishing Houses“, „Basilian Missionary Work — Missions and Missions“. Зазначені мат-ли лягли в основу ст. „Василіяни — їхня роль в унії Київської митрополії“, опубл. у „Записках НТШ“ (1976). М. Войнар був також учасником конференції у Римі, присвяченої 700-й річниці коронації Данила Галицького.

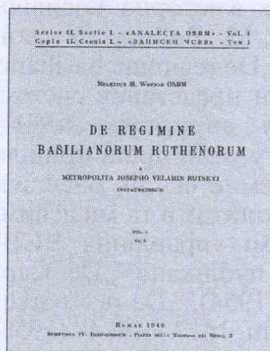
Великою заслугою І. Патрила стала підгот. до друку трьох томів „Джерел і бібліографії історії Української Церкви“ (1975, 1988, 1995). Упродовж 1980—90-х рр. у „Записках ЧСВВ“ дослідник опубл. низку праць, присвячених історії Василіянського чину, головно в Галичині та на *Холмщині*: „Нарис історії Галицької провінції ЧСВВ“ (1982), „Василіянська

делегатура в Польщі“ (1982), „Нарис історії василіян від 1743 до 1839 р.“ (1988), „Холмська провінція Різдва Матері Божої (1810—1864)“ (1988), „Василіяни Холм-

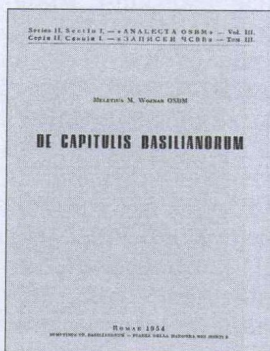
ВАСИЛІЯНИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ НТШ

ської провінції (1810—1864)“ (1992). У „Записках НТШ“ (1966) І. Патрило опубл. ст. „Вплив християнства на українське законодавство“. До цього ряду слід

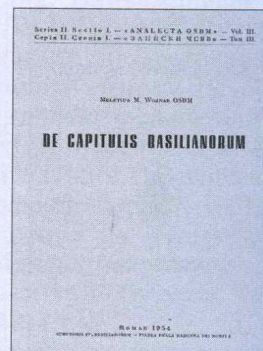
зачислити також „Індекс української католицької періодики Галичини 1871—1942“. А. Кравчука.

Одним із найвидатніших дослідників історії Церкви на Закарпатті був А. Пекар. Результатом його багаторічних пошуків стали пр. „De erectione canonica eparchiae Mukaczoviensis (a. 1771)“ (1956), а також „Нарис історії церкви Закарпаття“ (1967, 1997). Упродовж 1970—90-х рр. на стор. „Записок ЧСВВ“ А. Пекар опубл. низку статей, присвячених історії чину, головню на Закарпатті. Написав чимало істор. нарисів окр. провінцій ЧСВВ — „Василіянська провінція св. Миколая на Закарпатті“, „Спроба історії Румунської провінції св. Йосифа“, „Мадярська провінція св. Стефана“, „Американська провінція Успення Матері Божої“, котрі згодом увійшли до монографії „Нарис історії Василіянського Чину Святого Йосафата“ (1992). Багато досліджень А. Пекар присвятив реформі закарпат. василіян, проведеної у 1920—30-х рр., 1971 опубл. ст., а також підбірку архів. мат-лів — „Basilian Reform in Transcarpathia“. Крім того, написав ст. „Життєвий шлях о. Гліба Кінаха“ (1985), „Письменницька діяльність о. Гліба Кінаха, ЧСВВ“ (1985), „Записник“ о. Гліба Кінаха, ЧСВВ про початки реформи на Закарпатті“ (1985), „Протоігумен Йоаким Хома, ЧСВВ (1870—1931)“ (1996), а також „Василіянські протоігумени на Закарпатті“ (1974), „Анатолій

Крालицький, ЧСВВ — як історик (1835—1894)“ (1974), „Отець Михайло Ваврик (1908—1984) — як історик Василіянського Чину“ (1985), „Протоігумен Йоанникій

Ю. Базилович, ЧСВВ“ (1992). У ювілейному збірнику „Записок ЧСВВ“ (1988), присвяченому 1000-літтю хрещення Руси, вчений опубл. ст., присвячені правосл. чернецтву на укр. землях — від княжих часів до Берестейської унії 1596 р. („Чернече життя Київської Русі в домонгольській добі“, „Доба занепаду українського чернецтва“) та ін. У „Записках НТШ“ (1987) дослідник опубл. статтю про угор. церк. політику на Закарпатті.

Гол. наук. зацікав. І. Назарко стосуються питання церк. історії княжого періоду. Він був учасником конференції НТШ у Римі 1953, де виголосив доповідь „Вплив старо-руського християнства на монголів“, опубл. спершу у „Записках ЧСВВ“, а згодом у „Записках НТШ“ (1955). І. Назарко є автором монументального дослідження „Київські і Галицькі митрополити“ (1960), яке містить біографи предстоятелів Унійної (Греко-Католицької) Церкви — від Іпатія Потія до *Йосифа Сліпого*. 1982 у „Записках ЧСВВ“ вчений опубл. ст. „Сильветки перших василіян після Добромільської реформи“, у якій представлено біографії 24 визначних василіян кін. XIX — першої пол. XX ст. Крім того, вчений написав біограму василіянина о. Я. Фещака, капелана УГА.

Нині чл. НТШ, на жаль, приділяють мало уваги дослідженням історії ЧСВВ. Ост. часом юридиці монастиря св. Юра у Львові (рядили василіяни юридикою понад 200 р., з перервами) присвятив свої дослідження *О. Кулчинський*. „Із спостереження над кодикологією та окремими елементами палеографії рукописних книг Святоюрської юридики у Львові (70-ті рр. XVI—XVII століття)“ (2010), „Єпископські фундаційні документи Святоюрської юридики у Львові та їх королівські підтвердження“ (2012).

Літ.: *Сульжинский Л.* Краткія извѣстія о положеніи базилианского ордена и разных перемен в его управленіи от 1772 г. до 1811 г. / *Пер. Н. Петрова* // ТКДА. К., 1868, № 7, с. 147—68; № 10, с. 100—44; № 11, с. 245—302; *Петров Н.* О внутреннем состояніи базилианскаго ордена в

XVIII вѣкѣ // Волинскія епархіальныя вѣдомости. Кременец, 1870, № 12, с. 401—10; № 13, с. 453—61; № 14, с. 502—09; № 15, с. 529—38; № 16, с. 566—72; *його ж.* Очерк історії Базилянскаго Ордена в бывшей Польшѣ // ТКДА. К., 1870, № 5, с. 428—94; № 8, с. 373—436; № 11, с. 343—409; 1871, № 2, с. 295—374; № 5, с. 225—317; № 6, с. 480—554; № 7, с. 118—89; 1872, № 1, с. 3—85; № 2, с. 161—272; *його ж.* Забытыя иноческія обители (Монастыри холмскій і замостьскій в общей судьбѣ русско-уніатскаго монашества) // КС. К., 1882, т. 7, с. 1—41; т. 8, с. 199—242; *Сѣдинский Е.* Матеріали для історії монастырей Подольской епархіи // Труды Подольскаго епархіальнаго историко-статистическаго комитета. Каменец-Подольск, 1890—91, вып. 5, с. 209—444 (окр. публікація: Каменец-Подольск, 1891); *його ж.* [Рец. на:] Древнее преданіе о Борисоглѣбском монастырѣ, составленное Полоцким архієпископом Іосафатом Кунцевичем в дѣлѣ с Корсаком // Полоцкіе Епархіальныя ведомости, 1909, № 34, с. 622—26 // Записки НТШ. Львів, 1910, т. ХСХІ, кн. IV, с. 169; *його ж.* [Рец. на:] Почаевская типографія и братство львовское в XVIII вѣкѣ // Волинскіе епархіальныя ведомости, 1909, № 35—38 // *Там само*, 1911, т. СІ, кн. I, с. 169—70; *Крижановський А.* Причинки до історії роду Бибельських, зібрані архієпискупом львівським Яном Прохніцким / До друку приладив *М. Грушевський* // *Там само*, 1902, т. XLVIII, кн. IV, с. 1—12; *його ж.* Матеріали до історії Колієвщини. I. Василянські записки и листи про Колієвщину / До друку приладив *М. Грушевський* // *Там само*, 1904, т. LVII, кн. I, с. 1—24; *його ж.* Руська „кройника“ з XVII в. // *Там само*, т. LXII, кн. VI, с. 1—3; *Голішчук Ф.* Петро Дорошенко і крехівські василіяни // *Там само*, 1907, т. LXXVI, кн. II, с. 156—57; *Щурат В.* Свято-оуфрейський монастир у Львові. Львів, 1908; *його ж.* До історії Колієвщини // Записки НТШ. Львів, 1908, т. LXXXVI, кн. VI, с. 143—46; *Крип'якевич І.* [Рец. на:] Wołyniak. Bazylianie w Owguczu // Przewodnik naukowy i literacki. Lwów, 1910, s. 929—40, 1010—29; 1911, s. 63—70, 146—65, 269—78, 366—74, 445—54 // *Там само*, 1912, т. CVII, кн. I, с. 173—74; *його ж.* Середневічні монастирі в Галичині. Спроба каталюгу // Записки ЧСВВ. Жовква, 1926, т. 2, вип. 1—2, с. 70—105; *Шпитковський І.* Матеріали до історії Колієвщини. Мемуар Ігнатія Филиповича // Записки НТШ. Львів, 1922, т. СXXXIII, с. 85—98; *Скрутень Й.* Життєписи василіян (Виймок з рукописного збірника митр. Льва Кишки) // Записки ЧСВВ. Жовква, 1924, т. I, вип. 1, с. 105—30; 1925, т. I, вип. 2—3, с. 284—91; 1927, т. I, вип. 4, с. 496—520; 1926, т. II, вип. 1—2, с. 123—38; 1927, т. II, вип. 3—4, с. 376—401; 1930, т. III, вип. 3—4, с. 496—520; 1932, т. IV, вип. 1—2, с. 219—37; *його ж.* „Синопись“ Плісесько-Підгорецького монастиря // *Там само*, 1924, т. I, вип. 1, с. 92—104; 1925, т. I, вип. 2—3, с. 306—13; 1927, т. I, вип. 4, с. 580—91; 1928, т. III, вип. 1—2, с. 156—64; *його ж.* Бібліотека львівських ОО. Василян // *Там само*, 1925, т. I, вип. 2—3, с. 161—76; 1928,

т. III, вип. 1—2, с. 65—75; *його ж.* Перший життєпис св. Йосафата // *Там само*, вип. 2—3, с. 314—63; *його ж.* Два життєписи св. Йосафата // *Там само*, 1927, т. I, вип. 4, с. 569—75; *його ж.* Relacya o zamordowaniu bł. Józafata // *Там само*, 1930, т. III, вип. 3—4, с. 403—31; *Огієнко І.* Початок друкарства в Уневі // Записки НТШ. Львів, 1925, т. СХІ—СХІІІ, с. 1—20; *його ж.* Історія українського друкарства. Історично-бібліографічний огляд українського друкарства XV—XVIII в.в. Львів, 1925 (перевид.: К., 1994); *його ж.* Українська літературна мова XVI-го ст. і український Крехівський Апостол. Варшава, 1930, т. 1—2; *його ж.* Преп. Йов Почаївський. Вінніпег, 1957; *його ж.* Фортеця православія на Волині — Свята Почаївська Лавра. Церковно-історична монографія. Вінніпег, 1961 (перевид.: Свята Почаївська Лавра. К., 2005); *його ж.* Українське монашество. К., 2002; *Welykyi A. (Великий А.)* Ioannes V. Rutskyj in „exitu viarum“ (1603—1608) // Записки ЧСВВ. Рим, 1949, т. I (VII), вип. 1, с. 9—38; *його ж.* S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana Beatificationis et Canonizationis. Roma, 1952—67, т. 1—3; *його ж.* Проблема коронації Данила // Записки НТШ. Рим; Париж; Мюнхен, 1955, т. CLXIV, с. 7—16; *його ж.* Релігія і церква — основні рушії української історії // *Там само*. Мюнхен; Рим; Париж, 1966, т. CLXXXI, с. 3—38; *його ж.* З літопису християнської України. Церковно-історичні радіолекції з Ватикану. Рим, 1968—77, т. 1—9 (перевид.: Львів, 1998—2000, т. 1—6); *Великий А., Соловій М.* Святий Йосафат Кунцевич. Його життя і доба. Торонто, 1967; *Welykyi A., Pidrutchnyj P.* Litterae Basilianorum in Terris Ucrainae et Bielarusje. Roma, 1979, т. 1—2; *Wojnar M. (Войнар М.)* De Regimine Basilianorum Ruthenorum a Metropolita Josepho Velamin Rutskyj instauratorum. Roma, 1949; *його ж.* De Capitulis Basilianorum. Roma, 1954; *його ж.* Корона Данила в правно-політичній структурі Сходу (Візантії) // Записки НТШ. Рим; Париж; Мюнхен, 1955, т. CLXIV, с. 17—30; *його ж.* De Protoarchimandrita Basilianorum (1617—1804). Roma, 1958; *його ж.* De Archimandritis Basilianis in Metropolia Kioviensi (1617—1882). Synthesis canonica // Ius Populi Dei. Miscellanea in honorem Raymundi Bidagor. Roma, 1972, vol. 2, p. 343—424; *його ж.* Basilian Missionary Work—Missionaries and Missions (XVII—XVIII) // Записки ЧСВВ. Рим, 1974, т. IX (XV), вип. 1—4, с. 95—110; *його ж.* Basilian Scholars and Publishing Houses (XVII—XVIII) // *Там само*, с. 64—94; *його ж.* Basilians Seminaries, Collegies and Schools (XVII—XVIII) // *Там само*, с. 48—63; *його ж.* Василяни — їхня роля в унії Київської митрополії // Записки НТШ. Н.-Й.; Париж; Сідней; Торонто, 1976, т. СХСІІ, с. 110—66; *Ваврик М.* Лаврівська хроніка (1771—1882) // Записки ЧСВВ. Рим, 1954, т. II (VIII), вип. 1—2, с. 65—94; 1956, вип. 3—4, с. 408—18; *його ж.* Бібліографічний огляд історії Василянського Чина за 1935—1950 рр. // *Там само*, 1958, т. III (IX), вип. 1—2, с. 237—76; *його ж.* До історії василіянських капітул у Галичині в XVIII—XIX ст. // *Там само*, с. 69—97; *його ж.* По василіянських манас-

- тирях. Торонто, 1958; *його ж.* Василянські монастирі на галицькому Поділлі // Шляхами Золото-го Поділля. Регіональний історично-мемуарний збірник Тернопільщини / За ред. С. Конрада. Філадельфія, 1960, т. 1, с. 243—60; *його ж.* З Лаврівського дипломатяра // Записки ЧСВВ. Рим, 1960, т. III (IX), вип. 3—4, с. 404—28; *його ж.* О. Корнило Срочинський, ЧСВВ, історіограф та проповідник // *Там само*, с. 429—39; *його ж.* Василянські монастирі в Перемиській землі // Перемишль. Західний бастион України. Збірник матеріалів до історії Перемишля і Перемиської землі / За ред. Б. Загайкевича. Н.-Й.; Філадельфія, 1961, с. 86—96; *його ж.* Василянські монастирі в Теревовельщині // Теревовельська земля: історично-мемуарний збірник / Гол. ред. І. Винницький. Н.-Й.; Париж; Сідней; Торонто, 1968, с. 194—207; *його ж.* Бібліографічний огляд історії Василянського Чина за 1950—1970 рр. // Записки ЧСВВ. Рим, 1971, т. VII (XIII), вип. 1—4, с. 334—424; *його ж.* De studiis philosophico-theologicis in Provincia Rutheno-Ucraina Ord. Basiliani s. XVIII eorumque manualibus // *Там само*, с. 85—113; *його ж.* До постановня першої серії „Записок ЧСВВ“ (1924—1948) // *Там само*, 1974, т. IX (XV), вип. 1—4, с. 1—18; *його ж.* Нарис розвитку і стану Василянського Чина XVII—XX ст. Топографічно-статистична розвідка. Рим, 1979; *його ж.* Історичний нарис чернечого життя і василянські монастирі на Бойківщині // Бойківщина: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту / Ред. М. Утриско. Філадельфія; Н.-Й., 1980, с. 251—90; *його ж.* У сторіччя апостольського листа Льва XIII „Особливою Охороною“ // Записки ЧСВВ. Рим, 1982, т. XI (XVII), вип. 1—4, с. 429—38; *його ж.* Провідні ідеї о. Атанасія Великого в його студіях укр. церковної історії // *Там само*, 1985, т. XII (XVIII), вип. 1—4, с. 77—84; *його ж.* Серед шибів і рафінерій. Святотроїцький монастир у Дрогобичі // Дрогобиччина — земля Івана Франка. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Н.-Й.; Париж; Сідней; Торонто, 1986, с. 69—76; *Назарко І.* Вплив старо-руського християнства на монголів // Записки НТШ. Рим; Париж; Мюнхен, 1955, т. CLXIV, с. 65—75; *його ж.* Київські і Галицькі Митрополити. Біографічні нариси (1590—1960). Рим, 1962; *його ж.* Методичний підручник василянських місій о. К. Срочинського // Записки ЧСВВ. Рим, 1974, т. IX (XV), вип. 1—4, с. 142—51; *його ж.* „Василянин — лицар“ о. Яким Фещак ЧСВВ (1891—1920) // *Там само*, 1971, т. VII (XIII), вип. 1—4, с. 283—90; *його ж.* Сильветки перших василян після Добромильської реформи // *Там само*, т. XI (XVII), вип. 1—4, с. 451—522; Нарис історії Василянського Чину Святого Йосафата. Рим, 1992; *Патрило І.* Малий Семінар св. Йосафата ОО. Василян в Апостолес, Місіонес. Апостолес, 1955; *його ж.* Вплив християнства на українське законодавство // Записки НТШ. Мюнхен; Рим; Париж, 1966, т. CLXXXI, с. 130—48; *його ж.* Джерела і бібліографія історії Української Церкви. Рим, 1975—95, т. 1—3; *його ж.* На порозі другого сторіччя оновлення Василянського Чину св. Йосафата // Записки ЧСВВ. Рим, 1982, т. XI (XVII), вип. 1—4, с. 33—41; *його ж.* Василянська делегатура в Польщі // *Там само*, с. 308—22; *його ж.* Нарис історії Галицької провінції ЧСВВ // *Там само*, с. 43—130; *його ж.* Нарис історії василян від 1743 до 1839 р. // *Там само*, 1988, т. XIII (XIX), вип. 1—4, с. 183—283; *його ж.* Холмська провінція Різдва Матері Божої (1810—1864) // *Там само*, с. 284—305; *його ж.* Василяни Холмського провінції (1810—1864) // *Там само*, 1992, т. XIV (XX), вип. 1—4, с. 239—58; *його ж.* Відображення церковного життя в „Історії України-Руси“ Михайла Грушевського і сучасні історіографічні дослідження // Михайло Грушевський. Збірник наукових праць і матеріалів Міжнародної ювілейної конференції, присвяченої 125-й річниці від дня народження Михайла Грушевського / Ред. колеґія: Л. Винар, М. Ільницький, А. Жуковський, О. Кулчицький (відп. ред.), М. Лабунька, о. І. Патрило, О. Романів, Л. Рудницький. Львів, 1994, с. 176—82; *Пекар А. (Пекар А.)* De erectione canonica eparchiae Mucaşoviensis (a. 1771). Roma, 1956; *його ж.* Нарис історії церкви Закарпаття. Рим, 1967, т. 1 (2-ге вид.: Рим; Львів, 1997, т. 1—2); *його ж.* Basilian Reform in Transcarpathia // Записки ЧСВВ. Рим, 1971, т. VII (XIII), вип. 1—4, с. 143—78; *його ж.* Basilian Reform in Transcarpathia: The Documents // *Там само*, с. 179—226; *його ж.* Василяни — носії унійних ідей на Закарпатті // *Там само*, с. 272—82; *його ж.* Анатолій Кралицький, ЧСВВ — як історик (1835—1894) // *Там само*, 1974, т. IX (XV), вип. 1—4, с. 276—92; *його ж.* Василянські протоігумени на Закарпатті // *Там само*, с. 152—66; *його ж.* Американська провінція Успення Матері Божої // *Там само*, 1982, т. XI (XVII), вип. 1—4, с. 265—93; *його ж.* Василянська провінція св. Миколая на Закарпатті // *Там само*, 1982, с. 131—64; *його ж.* Contribution of the Basilian Order to the Ukrainian Religious and Cultural Life // *Там само*, с. 439—50; *його ж.* Мадярська провінція св. Стефана // *Там само*, с. 221—26; *його ж.* Папська семінарія св. Йосафата в Римі // *Там само*, с. 338—45; *його ж.* Спроба історії Румунської провінції св. Йосифа // *Там само*, с. 208—20; *його ж.* Життєвий шлях о. Гліба Кінаха, ЧСВВ // *Там само*, 1985, т. XII (XVIII), вип. 1—4, с. 85—99; *його ж.* „Записник“ о. Гліба Кінаха, ЧСВВ про початки реформи на Закарпатті // *Там само*, с. 117—64; *його ж.* Отець Михайло Ваврик (1908—1984) — як історик Василянського Чину // *Там само*, с. 171—87; *його ж.* Письменницька діяльність о. Гліба Кінаха, ЧСВВ // *Там само*, с. 103—16; *його ж.* Церковна політика мадярів на Закарпатті // Записки НТШ. Н.-Й.; Париж; Сідней; Торонто, 1987, т. CCV, с. 297—306; *його ж.* Доба занепаду українського чернецтва // Записки ЧСВВ. Рим, 1988, т. XIII (XIX), вип. 1—4, с. 66—91; *його ж.* Documents Concerning the Apostolic Visitation of the Basilian Fathers in Transcarpathia (1856—1858) // *Там само*, с. 306—56; *його ж.* Monasticism in the Ukrainian Church // *Там само*, с. 378—404; *його ж.* The Origin

of Monastic Life in Rus'-Ukraine // *Там само*, с. 357—70; *його ж.* Чернече життя Київської Русі в домонгольській добі // *Там само*, с. 15—65; *його ж.* Протоігумен Йоаким Хома, ЧСВВ (1870—1931) // *Там само*, 1992, т. 15 (21), вип. 1—4, с. 105—99; *його ж.* Протоігумен Йоанникій Ю. Базилович, ЧСВВ // *Там само*, т. XIV (XX), вип. 1—4, с. 105—22; *Купчинський О.* Із спостережень над кодикографією й окремими елементами палеографії рукописних книг Святоюрської юридики у Львові (70-ті роки XVI—XVII століття) // *Записки НТШ. Праці Комісії спеціальних (допоміжних) істор. дисциплін.* Львів, 2010, т. ССLX, кн. 1, с. 329—51; *його ж.* Роман-Степан Лукань (17 вересня 1907 — 28 листопада 1943) // *Купчинський О.* Відомі та маловідомі постаті національної науки й культури. Львів, 2001, [т.] 3, с. 390—96; *його ж.* Єпископські фундаційні документи Святоюрської юридики у Львові та їх королівські підтвердження // *Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя.* Львів, 2012, с. 283—96.

Олег Дух